Национальная библиотека
Республики Тыва
им. А.С Пушкина

ШЫН

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн.

№ 55 (16006) 1998 чылдың июнь 4, четверг ★ Ат салган шагы 22.30. ☆ Садар өртээ 1 рубль 50 көпеек.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНДА

Эрткен вторникте ТР-ниң Чазааның Чөвүлелиниң хуралынга ниитизи-биле 19 янзы-бүрү чергениң айтырыгларын чугаалашкан болгаш оларга хамаарыштыр доктаал-шиитпирлерни хүлээп алган.

ПРОГРАММАНЫҢ ҮНЕЗИ–13 МЛН. РУБЛЬ

Амгы үеде республикада инвалидтерниң социал байдалы дүшкүүрлүг. Сөөлгү чылдарның дургузунда инвалид кижилерниң саны бедик деңнелде болуп артпышаан. Бертик-межел чаштарның саны чылдан чылче көвүдеп олурар. Бөгүн республикада инвалидтерниң ниити саны 14 муң чедир өскен, ол болза ТР-ниң чурттакчы чонунуң 5 хуузудур.

Амыдыралдың болгаш күш-ажылдың социал-экономиктиг байдалдарының кудулааны, экологияның баксыраашы, амыдыралдың кадык овур-хевирин чорударынга байдалдарның чогу, аарып-аржыыр чоруктуң бедик деңнелдии кижилерниң инвалид болурунга салдарлыг.

ТР-ниң Күш-ажыл болгаш социал хөгжүлде яамызы республиканың девискээринде чурттап чоруур инвалидтерге хамаарыштыр күрүне политиказының сайгарылгазынче, оларның эрге-ажыктарын болгаш хосталгаларын боттандырарынче, оларга амыдыралдың долу овур-хевирин чорударынга таарымчалыг байдалдарны тургузарынче эмчи, социал агартылга, профессионал өөредилге күш-ажылга хаара тудуушкун айтырыгларының шиитпирлээшкининче угланган «1999—2005 чылдарда инвалидтерге социал деткимчениң дугайында» комплекстиг программаны ажылдап кылгаш, ТР-ниң Чазак Чөвүлелиниң сайгарылгазынче киирген.

Үстүнде ады кирген яамы комплекстиг программаның ажылдап кылыкчызы болурундан аңгыда, ооң чагыкчызы болгаш күүседикчизи база болуп турар. Буянныг ажыл-хемчеглер дургуузунуң ниити үнези 13 млн. рубль. Ооң акшаландырыышкынының федералдыг, республика, тус чер бюджеттериниң, бюджеттен дашкаар акша-хөреңгилерниң күсели-биле чорудар.

МАЛЧЫННАРНЫ АКШАЛАНДЫРГАН

Көдээниң бараан бүдүрүкчүлериниң, ылаңгыя малчыннарның саң-хөө талазы-биле берге байдалын өөренип көргеш, ТР-ниң Чазаа хөй ажыл-агыйының деткимчезинге көрдүнген бюджет акша-хөреңгизин малчыннарның күш-ажыл төлевирин авансылаарынче угландырган.

Бо акша-хөреңгини, ажыл-агыйларның саналга-шыңзылгаларынга дүүштүр, малдың чаш төлүн 75 хуу камгалаан таварылгада төлеп бээри көрдүнгенин маңаа айтып каары артык эвес.

Чазактың доктаалын езугаар дотация төлевириниң акша-хөөрңгизин үндүрүглер талазы биле өрелер дээш база бюджеттен дашкаар фондуларже тыртылгадан хостаан.

ЭЭРБЕКЧИЛЕРГЕ ДУЗА

Кызыл кожууннуң Ээрбек сумузунда чурттакчы чоннуң амыдыралының байдалы кончуг нарын. Мында чедимес өг бүлелерниң саны хөй. Акша-төгериктиң чок болганы-биле олар картофель үрезинин безин садып алыр аргазы чок. Чайгы өйде аъш чем курлавырын белеткеп албас чүве болза, соок кыжын аш-чут тудуп чий бээри магат чок.

Ук сумунуң чонунуң түреңги байдалын өөренип көргеш, ТР-ниң Чазаа картофель үрезининиң садып алырынга 6 муң рубльди дузаламчы кылдыр үндүрүп берген.

САҢ-ХӨӨ ЧУРУМУН ШЫҢГЫЫРАТКАН

Республика бюджединиң күүселдезин боттандырар, саң-хөө чурумун быжыглаар сорулга-биле ТР-ниң Чазаа 1998 болгаш ооң соондагы чылдарның саң-хөө курлавырлары-биле хандыртынмаан нормативтиг актыларын сайгарылгага хүлээп албазын шиитпирлээн. Мындыг чүүл чуртта акша-төгерик талазы-биле байдалдың чидигленгени-биле база республика бюджединиң дефицидиниң өзүлдезин болдурбазынче угланган хемчеглер-биле холбашкан.

Акша-хөреңги-биле холбашкан бүгү нормативтиг актылар, а ол ышкаш республика бюджединиң орулгалыг баазазының кызырылдазын болдуруп турар социал төлевирлер республика бюджединиң дугайында Тыва Республиканың хоойлузу ук төлевирлерге хамаарыштыр чогуур чөпшээрелди бербээн шаанга чедир боттарының хөделиишкиннерин соксадыр.

НААДЫМ АВГУСТА БОЛУР

Республика хүнүн болгаш малчыннарның Наадымын бо чылдың август 15—16 хүннеринде эрттирериниң дугайында доктаалды ТР-ниң Чазаа хүлээп алган. Байырлалдарның эрттирилгезинге холбашкан ажыл-хемчеглерни кылып чорудар оргкомитетти тургускан. Ооң даргазынга ТР-ниң Чазааның Аппаратының удуртукчузунуң хүлээлгезин күүседип турар Э. Х. Ооржак томуйлаткан. Ук комитет байырлалдарның программаларын болгаш ажыл-хемчеглерниң планнарын ажылдап кылыр.

«УЛУГ-ХЕМ» РЕСТОРАН БАНК АПААР

Найысылалдың төвүнде турар «Улуг-Хем» ресторанның коллективи сөөлгү үелерде орта ажылдап чадап, доот хүлээлгелерин күүсетпейн келген. 150 олуттуг ниитиниң чемненилге чериниң 1998 чылда карылгазы 170 муң рубль четкен, күрүнеден алганы 50 муң рубль хемчээлдиг чээли акша-хөреңгизи төлеттинмээн. Оон кадында аренданың хуусаазы база төнген.

Мындыг барымдааларны өөренип көргеш база чаа тургустунуп турар «Тыва Республиканың чоннуң банкызы» акционер ниитилелди оран-сава-биле хандырары-биле күрүне бүдүрүлгезиниң балансызындан «Улуг-Хем» ресторанның оран-савазының кол корпузун (ийиги каът) ужулгаш, «Тыва Республиканың чоннуң банкызының» балансызынче шилчидип бээри көрдүнген. Ол болза ТР-ниң Чазааның банкының капиталынга киирип турар үлүг болур.

ТР-ниң Чазааның парлалга албаны.

ПАРЛАМЕНТ

ҮШТҮҢ ИЙИ КЕЗИИ ТУРГУСТУНГАН

Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының ээлчеглиг хуралын ооң даргазы Н. А. Ондар вторникте удуртуп эрттирген. Хуралга үш чүүл айтырыгны чугаалашкан.

Кызыл кожууннуң девискээр соңгулда комиссиязының даргазы С. Баян Каа-Хемниң чаңгыс мандаттыг Төп № 19 соңгулда округунга май 31-де катап болган соңгулдаларның түңнелиниң дугайында дыңнадыгны кылган. Аңаа май 31-де катап болган соңгулдаларның түңнелинде кожууннуң кол эмчизи Алексей Сундуевич Артык-оол Тыва Республиканың Дээди Хуралының депутадынга соңгуттурган. Даңзы ёзугаар соңгукчуларның ниити саны 6961, а соңгулдага киришкеннерниң саны 6400. Ынчангаш бадылаашкыннарның 65,2 хуузун ол алган. Ооң удурланыкчызы Александр Иванович Семенов бадылаашкыннарның 27,3 хуузун алган.

С. Баянның дыңнатканы-биле алырга, аңаа ТР-ниң ДХ-ның депутаттарының соңгулдаларының баштайгы ээлчээнде кым-даа эртпээн, ындыг-даа болза ол эрткен соңгулда талазы-биле суд сайгарылгазын чоруткан. Ооң түңнелинде кандыг-даа хажыдыышкыннар болгаш чурум үрээшкиннери аңаа болбаан дээрзин судтуң түңнелинден илереэнин тайылбырлап берген.

Н. Ондар хуралга кыска чүве чугаалааш, ам Тыва Республиканың Дээди Хуралында бодунуң бирги организастыг сессиязын эрттирип болурунуң аргазы тургустунган деп айыткан. Чүге дизе, Дээди Хуралдың депутаттарының үштүң ийи кезиин тургузарынга 22 депутат херек турган. Ынчангаш Дээди Хуралдың чаа соңгуттурган депутады А. С. Артык-оолга ТР-ниң ДХ-ның депутадының шынзылгазын байырлыг байдалга тыпсып, өңгүр чараш боодал чечектерни белекке сүнмушаан, байыр чедирген, депутат ажыл-чорудулгазынга чедиишкиннерни, аас-кежикти күзээн.

Төп соңгулда комиссиязының хуралынга Улуг-Хем кожуун болгаш Шагаан-Арыг хоорайның төлээлекчилериниң тус чер Хуралының депутаттарының июнь 21-де болур соңгулдаларының дугайында дыңнадыгны ук кожууннуң девискээр соңгулда комиссиязының даргазы Б. Чамьян кылган. Болур соңгулдаларга белеткелдиң канчаар чоруп турарының, ону организастыг эрттирериниң талазы-биле хуралга чугаалашкан.

Бо чылдың соңгулдаларынга хоойлуларның, кожууннарның соңгулда комиссияларынга база соңгулдаларны организастап эрттиреринге идепкейлиг киришкеннерни шаңнап-мактаарының база моральдыг болгаш материалдыг деткимчени көргүзериниң дугайында база шиитпирни хүлээп алган.

БИСТИҢ КОРР.

ЮРИСТИҢ КӨРҮЖҮ-БИЛЕ

ООҢ СОРУЛГАЗЫ КАЖАН-ДАА БОТТАНМАС

1998 чылдың апрель 5-те эрткен соңгулдаларның хүнүнден бээр ай ажып турар. Ол соңгулдаларга Тыва Республиканың найысылалы Кызыл хоорайның чагырга даргазынга кандыг-даа тускай эртеми чок, мурнунда кандыг-даа удуртур ажылга ажылдап чорбаан, политик-даа, специалист-даа, практик-даа эвес, а аңаа арага садар талазы биле коммерсант Александр Кашин деп солду Кызыл хоорайның бадылаашкынга келген соңгукчуларының (36 муң соңгукчу) 18 муңу бадылап, соңгуп алганы — Кашинниң талалакчыларынга болгаш Президентиге, Чазакка удур бөлүк күштерниң тиилелгези бооп артканы барымдаа.

Ындыг-даа болза, Кашинни суртаалдап, ону эрге-чагыргаже үндүр тыртарын оралдажып турганнар база ону бадылаан орус, тыва соңгукчулар чүнү-даа ойнап албааннар. А харын-даа оожум шыпшың турган республиканың, найысылалывыс Кызылга сезинчиг дүшкүүрлүг байдалды, националдар аразында байдалды чидиглендирер дазылды тургузарынга улуг идигни бергенин каракка коступ келди. Ам келгеш чамдык хамааты сөөк эштер радио дамчыштыр дээрги Кашинге бодун туттунуп, оларга ооргаланып, арга-сүмени ап, эки ажылдаарын кыйгырып эгеледи.

Чүге Кашин чагырга даргазынче эрте берди деп айтырыг чайгаар-ла тургустунуп келир. Ынчангаш мээн хууда бодап турарым-биле алырга, мындыг:

1. Зоя Сат эрткен 4 чыл иштинде шыдаар шаа-биле бодунуң үлүг-хуузун хоорайның социал-экономиктиг байдалын экижидер сорулга-биле киирип келген. Ындыг-даа болза, сөөлгү чылдарда ол чон ортузунче эвээш кирип чон-биле харылзааны кошкак тудуп келгени ооң ат-алдарын дыка-ла кудулатканын эскерип каап бис. Мындыг байдал тургустунуп келген турда ийи дугаар хуусаага кандидатуразын салбаан болза эки турган. Өске бир шыырак үлегер-дугуржулгалыг кижиден шилип алгаш, А. Кашинге удур салыр турган. Ынчан РЛДП-ниң экстремист үзел-бодалдыг, чон ортузунга уш-баш чок үзел-бодал тарадыр кижизин эртирбес арга турган.

2. РЛДП-ниң организациязы бодунуң кандидады дээш ол хире дээштиг ажылдап турда, өске кандидаттарны деткиир талазы-биле кандыг-даа партия, шимчээшкиннер ажыл чорутпаан, каттышкан бөлүктерни тургуспаан. Эң ылангыя З. Сат дээш азы өске-даа кандидатты деткииринге улуг күштү салыр ужурлуг «Бистиң бажыңывыс Россия — Тыва» шимчээшкини шуут ажыл чорутпаан. Чазактың талазындан хөй санныг харысалгалыг ажылдакчыларны ажылындан түр хостаан соңгулда үезинде ажыл чорудар турган. Оон ыңай соңгулда мурнунда боон турган байдалдарны эң-не шыңгыызы биле анализтээр ужурлуг турган. Бо талазы-биле Президентиниң 5—6 кижи составтыг аналитика эргелели тугуур анализти кылбааны бидиңгир болгаш соңгулда технологиязының бар-ла принциптерин болгаш методтарын ажыглаар айтырыгны чорутпааны харааданчыг.

3. Суртаал ажылының үезинде Кашинге удур эмин эртир болган, болбаан, бадыткаттынар, бадыткаттынмаан материалдарны чыып, дамчыдылгаларга киирбес турган. Ооң түңнелинде соңгукчулардан дедир реакцияны алган. Эң ылаңгыя орус чонга ол улуг идиг болган.

4. Чамдык эрге-дужаалдыг кижилер радио, телевидение-даа республикада национал айтырыглар колдуунда чок, эп-найырал эки деп, чонну оожургадып турганын билир бис. Ындыг-даа болза, чоннуң ортузунда, ылаңгыя Кызыл хоорайда бүдүү эскертинмес, сөөк-язы ылгаар чүүлдерниң, барымдааларның барын эскербейн турарывыс канчап-даа четпес. «Чаштанчыдан чалбыыш үнер» дээн болгай бис. Шак мындыг бичии чөрүлдээлерниң дазылы быжыг болгаш айыылдыг дээрзин утпас ужурлуг бис. Ооң түңнелинде орус чурттакчыларның аразынга хоорай чагыргазының даргазынга эртем-билиг, дуржулга чок-даа болза, орус кижиден соңгуп алыр-дыр деп, айтырыг тургустунуп келгени ол. Ол күзел херек кырында боттанган. Бис ам айыылдыг байдалдың баштайгы чадазынга келдивис.

Аңаа-ла хоозун чугаа болбазы-биле бодумнуң мурнунда айыткан чүүлдеримни бадыткап көрейн.

Соңгулда мурнунуң суртаалының үезинде, А. Кашин бодунуң чугааларынга эмин эртир коргунчуг чүүлдер эттейн, чоннуң бүзүрелин чаалап алыр дээш, кажар аргазы ажыглаанын бис сөөлүнде көрүп тур бис. Кашин Тываны кезектерге чарар, Кызылды Красноярскиге кадар дел чүве чугаалавайн турган. А харын-даа соңгуттуруп алгаш, хоорайның ниити байдалын экижидеринче күжүн салыр, орус-тыва хамаанчок эп-найыралдыг ажылдаар мен деп аазаашкынны кылып турду. Ол аазаашкынга соңгукчулар бүзүрээн боор турар.

Херек кырында оон чеже хонзазы костү берди. Эрге-дужаалга кирбейн чыткаш-ла

(Уламчызы 2-ги арында).

ХҮННҮҢ МЕДЭЭЛЕРИ

ЧААРТЫЛГАЛАР

ТР-НИҢ ЧАЗАА республиканың девискээринде хөлдерден 2 чыл иштинде балык тывыжып чорударын, ону сайгарылтурар республиканың бүдүрүлгелеринге чөпшээрээн. Тываның хөлдеринден балык ажык тывыжып чорударын колдуу үш улуг бүдүрүлгеге онааган: «Тыварыбхоз» кызыгаарлатынган харысалгалыг эштежилге Тожу, Эрзин кожууннуң хөлдеринден болгаш Чагытай хөлден, «Тываагротехника» корпорация барыын кожууннарның хөлдеринден аңчыларның болгаш балыкчыларның республика ниитилели Чагытай хөлден.

Бо чылын 140 тонна балыкты тудары планда көрдүнген. Балык тывыжып чорударынга Тываның девискээринде 672 хөл ажыглаттынып болур. Оон чылда 500 тонна балыкты тудар болза, кандыг-даа экология талазы-биле когарал чедирбес. Эрткен чылдарда чүгле 40 тонн балыкты чылда тудуп ажыглап турган. Балык тывыжып чорудуп турар бүдүрүлгелерни контрольга алырын ТР-ниң Бойдус курлавырлар яамызынга кожууннарның чагырга даргаларынга болгаш балык камгалалының күрүне инспекциязынга даараскан. Чагытай хөлдүң суг шыгжамырынга үнелиг балыктарны өстүргеш, Тываның өске хөлдеринге салыр талазы-биле төп кылдыр ажыглаарын ол-ла доктаалда айыткан. Чагытай хөлге балык өстүрер черниң тудуунуң талазы-биле эртем-шинчилел ажылдарын чорударын «Тыварыбхоз» кызыгаарлатынган харысалгалыг эштежилгеге даараскан.

ЭЛЕКТРИ БОЛГАШ ЧЫЛЫГ энергиязынга өртектер чиигээни-биле холбаштыр ТР-ниң Чазаа 1998 чылдың июнь 1-ден эгелээш республиканың «Водоканал» үлетпүр бүдүрүлгезинге суг хоорзаларын болгаш канализация таварыштыр үлетпүр бүдүрүлгелеринге, бюджет албан черлеринге, өске-даа организацияларга 1 кубометр сугну ажыглааны дээш немээн өртекке үндүрүглер чокка, дараазында өртектерни доктааткан, сугну суг хоорзаларын таварыштыр ажыглааны дээш, моон мурнунда 1-50 рубль турган болза, 1998 чылдың июнь 1-ден эгелеп 1-40 рубль, сугну канализация таварыштыр ажыглааны дээш, 1-91 рубльди төлеп турган, ам 1.70 рубль.

1998 ЧЫЛДЫҢ ИЙИГИ КВАРТАЛЫНДА республиканың үлетпүр бүдүрүлгелерни деткиири-биле ТР-ниң Саң яамызы республика бюджединиң чээли курлавырындан бүдүрүлгелерниң инвестиция төлевилелдерин акшаландырар сорулга-биле Кызылдың алгы заводунга кидис идиктер бүдүреринге 100 муң рубльди, Кызылдың «эът комбинады» ажык акционер ниитилелге, колбаса цегин чаартып кылырынга 400 муң рубльди, Кызылдың пивозаводунга чаа продукцияны бүдүрүп үндүреринге 1000 рубльди, «Тывамебель» ажык хевирниң акционер ниитилелинге чаа дериг-херекселдер садып алырынга 160 муң рубльди «Септелге» күрүне бүдүрүлгезинге электродтар бүдүреринге 35 муң рубльдиң чээлизин үндүрүп берген.

Үндүрүп берген акша-хөреңгини көрдүнген чарыгдалга ажыглаарын, чогуур үезинде Саң яамызынга эгидерин карээде айыткан.

(Бистиң корр.).

ОТЧЕДУН ДЫҢНААН

Май 26-да болуп эрткен Чазак хуралынга өске айтырыглардан аңгыда, ТР-ниң культура сайыды Ч. Сидарның отчедун Чазак кежигүннери дыңнаан.

Амгы үеде Культура болгаш кино яамызы чоннуң культуразын болгаш уран чүүлүн кадагалаар болгаш хөгжүдер талазы-биле ажылдарны чорудуп, культура адырынга кадрларны белеткеп, Россияның өске девискээрлери болгаш даштыкы чурттар-биле харылзааны тудуп турар. Яманың кол даянып ажылдап турар документизи 1997-2000 чылдарда Тыва Республиканың чонунуң культура болгаш уран чүүлүн хөгжүдериниң программазы болур. Ынчалза-даа акшаландырыышкынның берге болуп турары-биле, программада көрдүнген музей болгаш библиотека фондуларын четчелээри, кинопрокат айтырыгларын шиитпирлээри, тыва чогаалчыларның болгаш композиторларның ажылдарын парлаары дээн ышкаш чүүлдер кошкак күүсеттинип турар. Уран чүүл ажылдакчыларын чурттаар чер-биле хандырар айтырыг база бергедээшкинде. Чамдык кожууннарның болгаш Кызыл хоорайның чагырга черлери Культура программазының күүселдезинче кичээнгей салбайн турар.

Бо бүгүнү өөренип көргеш, ТР-ниң Чазаа культура сайыдынга көдээде культура черлериниң кышка белеткелинче кичээнгейни салып, ТР-ниң «Культура дугайында» Хоойлузун болгаш Культура программазын күүседир талазы-биле яамылар, ведомстволар болгаш тус чер бот-башкарылгазының органнары-биле ажылды күштелдирерин даараскан.

КЫМНАР БААРЫЛ?

Красноярск крайның губернатору Александр Лебедь Тыва Республиканың Президентизи Шериг-оол Ооржакты июнь 5-те болур инагурациязынче (дүжүлгеге олурарының езулалынче) чалаан. Ол-ла хүн Москвага Россияның Президентизи Борис Ельцин Россия Федерациязының субъектилериниң удуртукчуларын чыып, делгереңгей хуралды эрттирер. Ынчангаш, бистиң Президентивис ооң ажылынга ыяап-ла киржир ужурундан ол хүн Красноярскка барып черле шыдавас боор турар.

Красноярск хоорайже Тываны төлээлеп, ТР-ниң оралакчы президентизи А. Мельников, ДХ-ның депутады Г. Ширшин олар аъттаныптарлар.

Бистиң корр.

БҮРҮН ЭРГЕЛЕРЛИГ

Бо чылдың июнь 2-де Тыва Республиканың Дээди Хуралының ийиги чыыжынга соңгуттурган 15 депутат тыва парламентиниң «Сарыг бажыңынга» чыглып келгеш, ээлчеглиг ажылчын хуралды эрттирген.

Депутаттар бир шак ажыг үениң дургузунда санал-оналдар солушкан соонда, (хуралга 13 «чоннуң айбычызы» чүве чугаалаан), 1998 чылдың июнь 10-да Дээди Хуралдың чаа чыыжының бирги организастыг сессиязын эрттирер деп түңнелге келген. Сессияның бирги байырлыг кезээн Тыва Республиканың чазааның хуралдаар залынга эрттирерин дугурушкан. Аңаа Тываның президентизи Шериг-оол Ооржак байыр чедирип, чүве чугаалаар, хөй санныг чалаткан-нар олуржур. Дээди Хуралдың даргазын, ооң оралакчызын, доктаамал ажылдаар комитеттерниң болгаш комиссияның даргаларын «сарыг бажыңның» хуралдаар залынга барып соңгууру көрдүнген.

Ынчангаш 22-ги депутат кылдыр эмчи А. Артык-оолдуң соңгутканы-биле Дээди Хурал ажылдап болур бүрүн эргелерлиг апарган болгаш бирги организастыг сессиязынга чүгле организастыг айтырыгларны сайгарып чугаалажыр. Бо хүннерде депутаттарны ханы бодандырып турар эң кол айтырыг—ТР-ниң Дээди Хуралының даргазынга кымны шилип алыры. Чогум дамчыыр чугаалардан алырга, парламентиниң башкарыксап турар изиг күзелдиг 4-5 хире кижиниң ат-сывы үнүп турар. Оларның колдуу Тывага хөй чылдарда бирги удуртукчу бооп шаг-шинек төндүр ажылдап каапкан кижилер-дир ийин.

БИСТИҢ КОРР.

РЕДАКЦИЯДАН. Солун өрүттүнүп турда, ДХ-ның ийиги чыыжының 1-ги организастыг сессиязын июнь 10-да эрттирери болдунмас деп тыва парламентиниң аппарадындан дыңнаткан, чүге дизе ТР-ниң Президентизи Шериг-оол Ооржак ажыл-албан аайы-биле тоң чугула херектер ужун ол хүн сессияның ажылынга киржир аргазы чок. Эрткен вторникте болуп эрткен бөлүк депутаттарның ажылчын хуралынга «Солидарность-Демнежилге» соңгулда блогундан соңгуткан депутаттарның саналын арткан депутаттар дыңнаан болза, бирги организастыг сессия билдинмес хуусааже шилчивес ийик... «Далашкан күске, сүтке дүжер» деп чүве ол-дур.

«СОЛИДАРНОСТЬ-ДЕМНЕЖИЛГЕ» — БО ХҮННЕРДЕ

«Солидарность — Демнежилге» соңгулда блогу бо хүннерде бодунуң ажыл-чорудулгазын бичии-даа суларатпайн уламчылап турар.

Блоктуң киржикчилери — янзы-бүрү ниитилел-политиктиг шимчээшкиннерниң, партияларның болгаш бүдүрүлге черлериниң удуртукчулары — неделя санында чыглып, хуралдап, соңгулда үезинде идип үндүрген программазын күүседир талазы-биле ажылды чорудуп эгелей берген.

Бүгү-ле ажыл-чорудулганың бир кол угланыышкыны моон мурнунда Дээди Хурал-биле Президентиниң аразында турган чөрүлдээлерни чок кылыры, чөрүлдээлер орнунга демнежилге оруу-биле чоннуң амыдырал-чуртталгазын экижидер дээш, кады ажылдаары деп, блоктуң киржикчилери санап турар. Блоктуң даргазы, «Хостуг Тыва» ниитилел-политиктиг шимчээшкинниң удуртукчузу, Дээди Хуралдың депутады Владимир Соянович Орус-оол бо хүннерде блоктуң мурнундан Сүт-Хөл, Бай-Тайга, Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик, Эрзин, Тес-Хем, Мөңгүн-Тайга болгаш өске-даа кожууннарда чон-биле ужуражыышкыннар кылып, чоннуң санал-оналын дыңнап, дилеглерин хүлээп, чоннуң ажыл-агыйынга, ылаңгыя бот-башкарнып ажылдап чоруур улуска, оларның биче бүдүрүлге черлериниң болгаш арат ажыл-агыйларының хөгжүп сайзыраарынга хоойлу талазы-биле таарымчалыг байдалдарны тургузарының аргаларын өөренип көрүп, улуг ажылды кылып турар. Кайы-даа кожуунга баарга, чоннуң чугаазы колдуунда дөмей, үн алчып турары солун. Ол чүл дээрге, Дээди Хуралдың моон мурнундагы чыыжының депутаттары чон-биле колдуунда ужурашпайн, кабинеттерге ажылдаары-биле кызыгаарланып турганы. Ам чаа чыыштың депутаттарының аразында В. С. Орус-оол ышкаш аныяк, идепкейлиг, политика-даа, экономика-даа талазы-биле четчип бышкан угааннгы, бодун чон аразынга эки төлептиг кылдыр көргүскеш, чон-биле сырый тудуш харылзаалыг, кады ажылдап билир депутаттарны Дээди Хуралдың даргазынга соңгуп алыр болза эки деп бодалдар, саналдар болгаш күзээшкиннер-дир. Ам ады үнүп турар улуг даргаларны, «Оларны эки билир бис, оларның ажылының түңнелдерин көрген бис, ам черле чаа кижи херек, бо үениң аайы-биле боданып болгаш шимченип билир, бодунуң чону дээш чүгле сөс, чугаа кырынга эвес, а херек кырында ажылы-биле кызып чоруур кижи херек» — деп, чон катап-катап чугаалап турарында улуг утка бар.

Блоктуң парлалга албаны.

ӨВҮРДЕН МЕДЭЭЛЕР

ЮБИЛЕЙГЕ ТУРАСКААТКАН КӨРҮЛДЕ

Тывага херээженнер шимчээшкининиң 70 чыл оюнга тураскааткан «Тыва—бистиң өргээвис» деп темалыг уран чүүл көрүлдези май айның төнчүзүнде Өвүр кожууннуң бүгү сумуларынга болуп эрткен.

Оон шилиттинген коллективтер кожуун төвү Хандагайтыга түңнел көрүлдеге киришкеннер. Аңаа бирги черни Торгалыг сумузунуң школа коллективи ап, телевизор-биле шаңнатканнар. Ийиги, үшкү черлерге Хандагайты ортумак школазының коллективи болгаш Саглының аныяктары төлептиг болуп, тус-тузунда видеоплеер болгаш магнитофон-биле шаңнатканнар.

ЧУГУРУУ КОНЧУГ БОЛГАН

Май 28-те Хандагайтының суму чагыргазы Кызыгаар шериниң 80 чыл оюнга тураскаадып стадионнуң чайгы сезон ажыдыышкынын кылган.

Ону спортчу парад-биле эгелээн болгаш аныяктарга, улуг назылыгларга чиик атлетика маргылдаазы кончуг солун болган организастыг эрткен. Команда талазы-биле бирги черни кожуун чагыргазы, ийиги черни суму чагыргазы ээлеп чурттакчы чонга үлегерин көргүскеннер. Оон аңгыда маргылдааның киржикчилери хуу да бирги чер дээш аңгы-аңгы хевирлерге боттарының күжүн шенешкеннер.

АЯСТЫ ОКТААР МӨГЕЛЕР ХҮРЕШКЕН

Делегейниң уруглар камгалалының хүнү июнь 1-де кожууннуң өөредилге килдизи 10 харга чедир уруглар аразынга спортчу маргылдааларын организастап эрттирген.

Кожуун, суму чагыргаларының деткимчези-биле эрткен бо маргылдаага бичии уруглар улуг сонуургал-биле киржип, улуг улустан тудак чок чаржып, хүрешкеннер. Хандагайтының уруглар садтарының башкылары школаже уругларынга белектерин тывыскаш, концертчигежик бараалгаткан. Спортчу мөөрейлер соонда, уруглар асфальтыга чурук чуруур талазы-биле конкурска киришкеннер.

В. ООРЖАК.

Кожууннуң чагырга даргазының оралакчызы.